LAUSUNTO 8.5.2018

Asia: VNS 1/2018 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2019—2022

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto — SAKKI ry lausuu kunnioittavasti sivistysvaliokunnalle

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto — SAKKI ry kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2019-2022.

SAKKI ry haluaa kiinnittää lausunnossaan erityisesti huomiota ammatillisen koulutuksen rahoitukseen sekä toisen asteen opiskelijoille suunnattuun opintotuen oppimateriaalilisään.

Panostus ammatillisen koulutuksen reformin onnistumiseen

Ammatilliseen koulutukseen on tämän ja viime hallituskauden aikana kohdistunut merkittäviä säästöjä muiden koulutussektoreiden tapaan. Tämän hallituskauden aikana koulutuksen järjestäjien arvioiden mukaan ammatillisesta koulutuksesta on säästetty reilut 200 miljoonaa euroa ja tällä vuosikymmenellä rahoitus on vähentynyt koulutuksen järjestäjäkohtaisesti noin 20-25 prosenttia vuosikymmenen alun rahoituksen tasosta. Leikkausten vaikutus on näkynyt oppilaitoksissa lähiopetuksen vähenemisenä sekä ryhmäkokojen suurenemisena. Opiskelijat ovat joutuneet entistä enemmän turvautumaan omatoimiseen opetukseen ja tämä on näkynyt oppimistuloksissa. Ammatillisen koulutuksen laatu onkin noussut viime aikoina mediassa esiin erityisesti opetuksen vähentyneen määrän näkökulmasta.

Hakaniemenranta 1 C | 00530 Helsinki
www.sakkiry.fi | Y-tunnus: 0678133-8

Samaan aikaan ammatillisen koulutuksen uusi lainsäädäntö astui voimaan vuoden 2018 alusta. Ammatillisen koulutuksen reformin nimellä kulkevassa uudistuksessa ammatillisen koulutuksen rakenteita, opiskelutapoja sekä rahoitusmallia on muutettu radikaalisti ja muutoksen vaikutuksia oppilaitoskenttään ja koulutuksen laatuun ei voida täysin etukäteen ennakoida. Reformin toteuttamisessa keskeisessä roolissa ovat oppilaitokset ja erityisesti oppilaitosten henkilöstö. Aikaisemmin toteutetut leikkaukset ovat vaikuttaneet merkittävästi oppilaitosten henkilöstöresurssiin ja onkin huomioitava, että reformin onnistunut toteuttaminen vaatii riittävän sekä motivoituneen henkilöstön. Lisäksi uusien toimintamallien suunnittelu edellyttää aina uusia resursseja tai muuten resurssit ovat poissa nykyisestä toiminnasta, joka on jo nyt leikkausten johdosta kiristetty minimiin.

Hallituksen selonteossa julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2019-2020 hallitus esittää, että täsmätoimena ammatillisen koulutuksen reformin tukemiseksi hallitus myöntää ammatilliselle koulutukselle 15 miljoonan euron lisärahoituksen vuodelle 2019. Myös vuoden 2018 budjetissa oli samainen 15 miljoonan lisärahoitus reformin toteuttamista varten, mutta tuolloin muiden leikkausten johdosta budjetti jäi ammatillisen koulutuksen kohdalla edeltävää vuotta pienemmäksi. Myöskään tuleville vuosille ei ole valtion budjettiin suunniteltu rahoituksen lisäämistä ammatilliselle koulutukselle, vaikka samaan aikaan työmarkkinoita vaivaa pula osaavasta työvoimasta.

SAKKI pitää tärkeänä, että näin kriittisen uudistuksen yhteydessä koulutuksen järjestäjien taloudellinen kyky ylläpitää opetuksen laatua sekä uudistaa koulusta reformin tavoitteiden mukaisesti varmistetaan. Parhaiten tämä tavoite on saavutettavissa, jos hallituskauden alusta tehdyt indeksileikkaukset perutaan vuosien 2019 ja 2020 osalta. Näin koulutuksen järjestäjille olisi indeksikorotusten myötä perusrahoitus paremmin varmistettu ja siten mahdollisuus panostaa pitkäjänteisemmin reformin myötä tuleviin muutoksiin.

Opintotuen oppimateriaalilisä

Hallituksen selonteossa esitetään myös uuden oppimateriaalituen luomista osaksi opintotukijärjestelmää. Oppimateriaalituki on hallituksen vastaus nuoriso- ja

opiskelijajärjestöjen maksuton toinen aste -kansalaisaloitteelle, jolla vaaditaan toisen asteen koulutuksen oppimateriaalien ja työvälineiden kustannusten siirtämistä pois opiskelijoiden vastuulta.

Hallituksen esittämä lisä on parannus nykytilaan, sillä monelle vähävaraisesta perheistä tuleville opiskelijoille oppimateriaalikustannuksen ovat tällä hetkellä este opintojen suorittamiselle ja esitetyllä oppimateriaalilisällä he pystyvät paikkaamaan oppimateriaaleihin meneviä kuluja ja siten jatkamaan opinnoissa. Lisä ei kuitenkaan puutu olennaisimpaan ongelmaan, eli nykyisten oppimateriaalimarkkinoiden toimimattomuuteen. Nykyinen malli, jossa koulutuksen järjestäjä (hankintapäätöksen tekijä) määrittelee, mitä materiaaleja opiskelijan (ostaja) tulee hankkia, johtaa tehottomuuteen ostajan ollessa tilanteessa, jossa hän ei voi vaikuttaa hankintapäätökseen. Erityisesti ongelma kohdistuu oppikirja- ja oppimateriaalimarkkinoihin, mutta myös ammatillisten työvälineiden kohdalla on olemassa samaa tehottomuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön arvion mukaan toisen asteen muuttaminen maksuttomaksi kustantaisi sekä ammatillisen että lukiokoulutuksen osalta yhteensä 87-142 miljoonaa euroa. Kuntaliiton arvioissa ammatillisen koulutuksen muuttaminen maksuttomaksi kustantaisi 33 miljoonaa euroa ja lukiokoulutuksen osalta arvio vaihtelee 49-81 miljoonan euron välillä. Kumpikin laskelma perustuu pitkälti arvioon nykyisistä kustannuksista, mutta arvioissa ei ole otettua huomioon hankintavastuun muutoksen positiivisia vaikutuksia hankintakuluihin.

Ehdotettu materiaalilisä on myös haasteellinen tuen ajallisen sijoittumisen näkökulmasta. erityisesti ammatillisen koulutuksen kohdalla materiaali- ja työvälinehankinnat sijoittuvat useimmiten taloudellisesti merkittäväksi kokonaisuudeksi opintojen alkuun. Oppimateriaalilisä ei tällöin kuukausikohtaisena eränä palvele ammattiin opiskelevia parhaalla mahdollisella tavalla tuen tarkoituksen huomioon ottaen. Lisäksi esitetty malli ei auta yksin asuvien opiskelijoiden tilannetta, sillä etuus rajaa suurimman osan yksi asuvista opiskelijoista lisän ulkopuolelle. Kuitenkin juuri monille yksin asuville opiskelijoille esitetty oppimateriaalilisä olisi erityisen tarpeellinen.

SAKKI pitää esitettyä oppimateriaalilisää parannuksen nykytilaan, mutta toivoo hallituksen ja eduskunnan jatkavan aidosti maksuttoman toisen asteen koulutuksen selvittämistä sekä

toteuttamista. Jokaisella suomalaisella tulee olla suoritettuna toisen asteen tutkinto eikä tutkinnon suorittaminen saa jäädä kiinni opinnoista johtuvista kustannuksista.

ELIAS TENKANEN
Puheenjohtaja
044 7530 581
elias.tenkanen@sakkiry.fi

ANNA MÄKIPÄÄ
Pääsihteeri
050 3100 570
anna.makipaa@sakkiry.fi

Lisätietoja:
Samuli Maxenius, koulutuspoliittinen asiantuntija
044 7766 048, samuli.maxenius@sakkiry.fisahrami